

РЕШЕНИЕ

№ 6027

гр. София, 20.10.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 69 състав, в публично заседание на 30.09.2022 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Милена Славейкова

при участието на секретаря Макрина Христова и при участието на прокурора Моника Малинова, като разгледа дело номер **2371** по описа за **2022** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 284 - 285 от Закона за изпълнение на наказания и задържане под стража (ЗИНЗС), във връзка с чл. 203 и следващите от АПК, във връзка с чл. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ).

Образувано е по искова молба на Н. Х. С., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], със съдебен адрес [населено място], [улица],ет.3, кантора 308, чрез адв. И. Ю. от САК, срещу Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН) с искане за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 50 000 лв., претърпени поради неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието му в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], в периода от 14.06.2019 г. до 27.07.2021 г., ведно със законната лихва от 28.07.2021 г. до окончателното изплащане, както и сторените по делото разноски.

Ищецът поддържа, че условията на изтърпяване на наказанието му са в нарушение на чл.3 ЗИНЗС, вр. чл.3 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) – спалното помещение не отговаряло на установените стандарти за минимална площ настанени лица. В помещението имало един санитарен възел, който не осигурявал нужното уединение на ползващия го. Леглата били с овехтели, мръсни и вонящи дюшеци, крайно неподходящи за сън. Имало множество хлебарки, дървеници и плъхове. Ищецът често бил хапан от насекомите, поради което не можел да спи. Това

пораждало у него страх от болестно заразяване. На лишените от свобода (л.св.) не били подsigурени условия за поддържане на лична хигиена, препарати за почистване и дезинфекция. Липсвала достатъчна по количество и качество храна. Не достигал чист въздух, нямало достатъчно осветление. Не била осигурена възможност за двигателна активност. Твърди, че тези условия на изтърпяване на наказанието ежедневно му създавали неопишуем дискомфорт, като го поставяли в нечовешки и унижителни условия. Неосигуряването на минимално изискуемите условия на изтърпяване на наказанието било основание за ангажиране на отговорността на ответника по чл.284, вр. чл.3, ал.1 и ал.2 ЗИНЗС.

Ответникът Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията” оспорва исковата молба поради липса на елементите от фактическия състав на отговорността на държавата за вреди по чл.3 ЗИНЗС в писмен отговор от 30.03.2022 г. и в открито съдебно заседание чрез юр. Д.. Сочи липса на доказателства за нарушено психично или физическо здраве. Поддържа, че наложеното наказание предполага ограничения с репресивен характер, като ищецът не твърдял да е претърпял болки и страдания с по-висок интензитет. Претендира за отхвърляне на исковата претенция и присъждане на юрисконсултско възнаграждение.

Участвалият в производството по делото прокурор – представител на СГП счита предявения иск за неоснователен и недоказан.

Административен Съд С. - град, I отделение, 69 състав, след като взе предвид наведените в исковата молба доводи, изразеното становище на пълномощника на ответника и на представителя на СГП и се запозна с приетите по делото гласни и писмени доказателства, намира от фактическа и правна страна следното:

Разпоредбите на чл.284-286 от ЗИНЗС, вр. чл.3 от с.з., уреждат защита на осъдените и задържаните под стража лица срещу поставянето им в неблагоприятни условия, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или поражат чувство на страх, незащитеност или малоценност. Тази правна уредба е приета в резултат на серия от осъдителни решения на ЕСПЧ срещу България за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ поради условията за пребиваване в местата за лишаване от свобода в страната ни и пряко кореспондира с абсолютната забрана по чл.3 от ЕКПЧ. Разпоредбата на чл. 3 от Конвенцията защитава една от основните ценности на демократичното общество. Тя забранява по абсолютен начин изтезанията или нечовешкото или унижително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата (виж А. и други, цитирано по-горе, § 139, с допълнителни препратки).

За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на лицето. Въпреки че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и при липса на такива, когато отношението унижава или принизява човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие

моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в обхвата на забраната на чл. 3.

За да попадне задържането специално под чл. 3 от Конвенцията, страданието и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен.

При оценка на условията на задържане по чл. 3 от Конвенцията е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което той или тя е прекарал/а в тези условия. Дори когато всеки отделен аспект от тези условия е в съответствие с националното законодателство, техният кумулативен ефект може да бъде такъв, че да доведе до нечовешко или унижително отношение по смисъла на чл. 3 от Конвенцията. Липсата на намерение за унижаване или принижаване на задържания чрез поставянето му в лоши условия, въпреки че е фактор, който следва да бъде взет под внимание, не изключва категорично установяване на нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Крайната липса на място в затворническа килия има голяма тежест при оценката на това дали условията на задържане са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Докато общите доклади на КПИ не казват изрично какъв размер жилищна площ за един лишен от свобода трябва да се смята за минимален стандарт при настаняване в обща килия, то отделните национални доклади за извършените от КПИ посещения и препоръките по тези доклади предполагат, че желателният стандарт е четири квадратни метра жилищна площ на човек. Въпреки това, ако затворниците имат на разположение по-малко от три квадратни метра жилищна площ, пренаселеността трябва да се счита за толкова тежка, че да доведе сама по себе си, независимо от други фактори, до нарушение на чл. 3 от Конвенцията. В § 16б от пилотното решение на ЕСПЧ „Н. и други срещу България“ е коментирано, че при оценката на личното пространство трябва да се вземе в предвид и пространството, което е заето от мебелите и обзавеждането на килията, което обаче не означава автоматично и чисто математически площта на мебелите да се приспадне от общата площ на помещението. Настоящият състав намира, че в случая при преценката дали е допуснато нарушение на чл.3 ЕКПЧ следва да вземе предвид и изведените по приложението на разпоредбата правни положения по делото „М. против Х.“, Решение от 20 октомври 2016г. на Голямата камера на Съда по правата на човека, Appl. №7334/13, [GC], 2016, което решение е постановено след пилотното за България решение по делото „Н. и други срещу България“. В цитираното решение на ЕСПЧ по делото „М. против Х. е прието, че съгласно член 3 от ЕКПЧ, съдът не може да определи веднъж завинаги определен брой квадратни метри, които трябва да бъдат осигурени на един лишен от свобода, с цел съобразяване с Конвенцията, тъй като редица други важни фактори, като: продължителността на задържането, възможностите за упражнения на открито; физическото и психическо състояние на задържания, играят важна роля при преценката на това дали условията на задържане отговарят на гаранциите по член 3 (М., § 10). Също така се посочва, че крайната липса на пространство в

затворническите килии натежава изключително като аспект, който трябва да бъде взет предвид, за да се установи дали оспорените условия на задържане са „унизителни“ по смисъла на член 3 от Конвенцията. Прието е, че когато личното пространство на задържания падне под 3 кв. м. площ в килии с няколко настанени в затворите, се счита за толкова сериозно, че възниква презумпцията за нарушение на член 3 от Конвенцията.

В същия смисъл е и §§123 и 232 от решението по делото „Н. и други срещу България“, според които ако затворниците имат на разположение по-малко от три квадратни метра жилищна площ, пренаселеността трябва да се счита за толкова тежка, че да доведе сама по себе си, независимо от други фактори, до нарушение на чл. 3 от Конвенцията. В тежест на ответника е да обори тази презумпция, като докаже, че има фактори, които са в състояние да компенсират адекватно ограниченото разпределение на личното пространство (М., §§ 136-141). Според решението на ЕСПЧ по делото М. презумпция за нарушаване на чл.3 от Конвенцията възниква и когато килията е с площ в диапазона от 3 до 4 кв.м. лично пространство на затворник, като факторът площ остава важен в преценката на Съда за адекватността на условията на задържане, но при условие че факторът площ е съчетан с други аспекти на неподходящи материални условия на задържане.

В решението по делото М., §§ 127-128 съдът изяснява методологията за оценка на условията за задържане, съгласно която при изчисляване на минималното лично пространство, отредено на задържан в помещения за няколко души вътрешният санитарен възел не трябва да се брой в общата площ на килията. От друга страна обаче ЕСПЧ отчита, че в наличната площ в килията се включва и пространството заето от мебели. Ето защо, предвид §114 от решението по делото М. важното при тази оценка е дали задържаните са имали възможност да се движат нормално в килията. ЕСПЧ в решението отчита и факта на обективните трудности, които изпитват жалбоподателите при събирането на доказателства, за да обосноват твърденията си за условията на задържане. В същото време това не ги освобождава от задължението да предоставят на съда подробна и непротиворечива информация за условията, от които се оплакват. При всички случаи тежестта на доказване е на Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" [населено място], която има достъп до помещенията и информация за условията в тях и може да ангажира доказателства, с които да опровергае твърденията на ищеца.

Дори пренаселеността да не е толкова сериозна, че да представлява сама по себе си нарушение на чл. 3 от Конвенцията, според ЕСПЧ, тя все пак може да доведе до нарушение на тази разпоредба, ако се комбинира с други аспекти на условията на задържане – като например липса на уединение при използване на тоалетната, лоша вентилация, липса на достъп на естествена светлина и свеж въздух, липса на подходящо отопление или липса на основна хигиена – това води до ниво на страдание, което надвишава това, присъщо на задържането. Идентични са изтъкнатите от ищеца оплаквания в исковата му молба – пренаселеност, съчетана с ниска хигиена, липса на възможност за двигателна активност, при липса на вентилация, на чист въздух и светлина, с хлебарки и дървеници, неподходящи условия за сън, малко и некачествена храна, съвкупното въздействие на които условия довели до твърдените неимуществени вреди.

ЕСПЧ извежда критерии при оценката на това дали е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията по отношение на липсата на лично пространство, а именно: (а) всяко

задържано лице трябва да има индивидуално място за спане; (б) всяко задържано лице трябва да има най-малко три квадратни метра жилищна площ; и (в) размерът на килията трябва да дава възможност на задържаните лица да се движат свободно между мебелите. Липсата на някои от тези елементи сама по себе си поражда сериозно предположение, че условията на задържане са в нарушение на този член (виж А. и други, цитирано по-горе, § 148).

Освен размерът на наличното пространство, други аспекти на физическото състояние на задържане също са от значение за оценката на съответствие с чл. 3 от Конвенцията. Тези елементи включват по-специално достъп до упражнения на открито, естествена светлина или въздух, наличие на вентилация, адекватност на отоплението, възможност за използване на тоалетната в уединение и съответствие с основни санитарни и хигиенни изисквания. По този начин, дори и в случаите на затворнически килии, които осигуряват 3-4 квадратни метра жилищна площ на един лишен от свобода, може да има нарушение на този член, ако факторът на пространството е съчетан с липса на вентилация и осветление.

Съдът в С. приема за много важно да се предостави на затворниците безпрепятствен и достатъчен достъп до естествена светлина и свеж въздух в килиите им. При липса на индикации за пренаселеност или неправилно функциониране на системата за вентилация и изкуственото осветление, негативният ефект на щорите не достига сам по себе си прага на тежест, изискван по този член (виж А. и други, цитирано по-горе, § 154, с допълнителни препратки).

Достъпът до правилно оборудвани и хигиенни санитарни помещения е от изключително значение за запазване на чувството на затворниците за лично достойнство. Що се отнася по-специално до достъпа до тоалетни, тоалетни чинии, поставени в ъгъла на килията и лишени от каквото и да било отделяне от жилищната площ или отделена от една преграда с височина от един метър или метър и половина е не само неприятно от хигиенна гледна точка, но и лишава задържаните от възможността за използване на тоалетната в каквото и да било уединение, защото той или тя остава постоянно видима за другите лишени от свобода, седящи на леглата, а също и за надзирателите на затвора, гледащи през шпионката. Това може да се окаже особено тежко за лишените от свобода, страдащи от заболявания, които засягат храносмилателната система. Кумулативният ефект от пренаселеността и неадекватния достъп до тоалетни може да се окаже изключително пагубен за затворниците (виж параграф 145 по-горе).

Друг санитарен проблем в поправителните заведения, отбелязан в осъдителните решения на ЕСПЧ срещу България, е наличието на хлебарки, гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители. Съдът в С. е отбелязъл, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна.

При постановяване на решението си настоящият съдебен състав приема, че следва да съобрази стандартите, заложи в Европейските правила за затворите. Макар да представляват само препоръки на Комитета на министрите към държавите-членки на Съвета на Европа по отношение на минималните стандарти, които следва да се прилагат в затворите, същите са отправна точка за преценката дали е налице нарушение на забраната за жестоко, нечовешко или унижително отношение. Според

т.10.1 Европейските правила за затворите те се прилагат по отношение на лица, които са с постановена от съдебен орган мярка за задържане или са лишени от свобода в следствие на осъдителна присъда. Същите поставят изискване, доколкото е възможно, неосъдените затворници да получат възможност за настаняване в единични килии, освен ако не се прецени, че е в тяхна полза да живеят заедно с други неосъдени затворници, или съдът разпорежи как точно да бъде настанен конкретен неосъден затворник. Затворниците се настаняват в общи помещения, само ако помещението е подходящо за тази цел и ако затворниците имат съвместимост един с друг.

Според т.18.1 от Правилата битовите условия на затворниците, и особено условията за спане, трябва да са съобразени със зачитането на човешкото им достойнство, трябва да осигурява, доколкото е възможно лично пространство, и да отговарят на хигиените и здравословни изисквания, като се обръща необходимото внимание на климатичните условия, в частност площ, кубатура на помещението, осветление, отопление и вентилация.

Във всички помещения, в които лишените от свобода живеят, работят или се събират, прозорците трябва да са достатъчно големи, за да дават възможност на затворниците да четат или работят на естествено осветление при нормални условия и да позволяват влизането на свеж въздух, освен ако няма съответната климатизираща инсталация. Според т. 19 всички помещения на всеки затвор трябва по всяко време да бъдат добре поддържани и чисти. Затворниците трябва да имат безпрепятствен достъп до хигиенични санитарни помещения, съобразени с правото на лично уединение. Трябва да са осигурени необходимите помещения, където всеки затворник да може да се къпе и взема душ при подходящи за климата температури при възможност всеки ден, но не по-малко от два пъти седмично (или по-често, ако е необходимо) с оглед поддържане на обща хигиена. Установено е задължение за затворническите власти да предоставят необходимите за това средства, включително тоалетни принадлежности и обичайни почистващи пособия и материали, респ. задължение за затворниците да поддържат себе си, облеклото си и спалните помещения чисти и подредени.

Според т.22 от Правилата на затворниците трябва да се осигурява питателна храна, като се взема предвид тяхната възраст, здравословно и физическо състояние, религия и естество на тяхната работа. Изискванията към питателна храна, в т. ч. и минималното ѝ енергийно и протеиново съдържание, се определя от националното законодателство.

Отнесени към конкретно установените по делото факти, горепосочените изискванията навеждат на следните **правни изводи**:

По делото няма спор, че за исковия период **от 14.06.2019 г. до 27.07.2021 г.** Н. Х. С. е изтърпявал наказание „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място].

Според докладна записка рег. № 536 от 15.04.2022 г. на мл.инсп. Т. И. – домакин към ЗОЗТ „К.“, предоставена по реда на чл.284, ал.3 ЗИНЗС, ищецът е пребивавал на територията на ЗОЗТ „К.“ в периода **от 14.06.2019 г. до 27.07.2021 г.** Л.св. С. бил настанен в 4-то спално помещение на 9-та група, където пребивавал до 27.07.2021 г., когато е освободен предсрочно. По данни на ответника помещението е с размери: 6.35 м. х 6.06 м. х 2.37 м., или общо 38.48 кв.м. (съдът приема, че 2.37 м. е височината на помещението). Санитарният възел е с размери 2.05 м. х 5.13 м. х 2.37 м., или общо 10.52 кв.м. Чистата площ на помещението без санитарния възел е 27.96 кв.м., т.е. близо 30 кв.м. Помещението било предназначено за 9 л.св., което определя по **3.11**

кв.м. разполагаема площ на всяко лице – площ, която се доближава до минимума от 3 кв.м.

По информация от ответника, сградата е санирана през 2016 г., вкл. е сменена дограмата. Помещението разполага с два прозореца с размери 1.45/1.75 м. и отваряемост 50 %. В тази част съдът не кредитира данните на ответника, тъй като противоречат на общодостъпна информация в Годишен доклад на О. на Република България като Национален превантивен механизъм (Н.) за 2019 г., цитирана по-долу.

Установява се от докладна записка рег. № 535 от 15.04.2022 г. на Е. П. – ИСДВР на 9-та група към ЗОЗТ „К.“, предоставена по реда на чл.284, ал.3 ЗИНЗС, че осветлението на помещението е луминисцентно и се осигурява от три осветителни тела, всяко от тях с по три лампи. Според същия документ санитарният възел е отделен с необходимата врата в обособено помещение. Състои се от отделен с врата кухненски бокс, отделена с врата единична баня с душ и течаща вода, както и тоалетна, разположена в друго, непреходно помещение със собствена, заключваща се врата. Дюшеците, както и всичко друго, необходимо за престоя, се получават от склада, като преди това са дезинфекцирани и проверени за годност. При желание от страна на л.св. същите могат да поискат и да получат доставени от вън матраци.

Престоят на открито бил организиран „на каре“ с размери 25/30 метра. В карето били налични две тенис маси, лост, дъмбели за тренировка, няколко броя щанги, маса, тип „лежанка“ за тренировка и вдигане на тежести. В карето имало затревени пространства, както и опесъчени алеи за разходка, пейки за отмора. Срещу карето имало игрище за баскетбол и футбол, където редовно се провеждали спортни мероприятия. Регламентираният престой на открито бил от 10:00 часа до 11:00 часа и от 14:00 часа до 16:00 часа. Непосредствено след следобедното каре било организирано посещение на лавка. Хигиенизирането на карето се извършвало от назначени по чл.80, ал.1 ЗИНЗС л.св., а хигиенизирането и поддържането на чистота в спалните помещения се организирано от самите обитатели.

Според докладна записка рег. № 536 от 15.04.2022 г. веднъж месечно на л.св. се раздавали хигиенни материали – 400 грама прах за пране и 3 броя сапуни, за лични нужди. Посочено е в документа по чл.284, ал.3 ЗИНЗС, че по време на престоя на л.св. Н. С. в ЗОЗТ „К.“ е извършена дезинсекция на спалните помещения общо 14 пъти от фирми „Фаворит“ и „ДДД-1“ ООД, за което са приложени протоколи за механична и биоцидна дезинсекция срещу хлебарки, мравки и дървеници от 28.06.2021 г., 25.05.2021 г., 27.04.2021 г., 15.03.2021 г., 10.02.2021 г. (когато е извършена дератизация срещу сив плъх и домашна мишка), 29.07.2020 г., 28.05.2020 г., 26.03.2020 г., 28.01.2020 г., 27.11.2019 г., 12.09.2019 г., 30.08.2019 г., 30.07.2019 г. и 31.05.2019 г.

Приложени са 12 броя списъци за получени от л.св., вкл. от Н. Х. С. 400 грама прах и 3 сапуна на: 12.07.2021 г., 18.06.2021 г., 19.05.2021 г., 19.04.2021 г., 15.03.2021 г., 17.02.2021 г., 15.01.2021 г., 16.12.2020 г., 16.11.2020 г., 19.10.2020 г., 18.09.2020 г., 17.08.2020 г.

Според докладна записка № 419/15.04.2022 г. на Ж. П. П. – готвач затв.кухня към ЗОЗТ „К.“ прехраната на л.св. се осъществява на седмично меню, съгласно таблици, утвърдени от министъра на правосъдието, съгласувано с министъра на здравеопазването и министъра на финансите. Менюто се изготвя от Затвора [населено място], на база „Единен сборник рецепти за обществено хранене“, по утвърдени таблици за химически и калориен състав. Храната се раздава на мястото на

пребиваване, индивидуално на всеки л.св., в присъствието на служител от НОС и представител на самодейните органи. Дежурен главен надзирател, а в работни дни и медицинско лице, проверяват количеството и качеството на проверяваната храна, след което удостоверяват годността ѝ в нарочно създаден журнал. Храната за л.св. се приготвя съгласно „Д. производствени и хигиенни практики“, като от всяко ястие се оставят проби и се съхраняват според изискванията. През времето на престоя си в ЗОЗТ „К.“ л.св. Н. С. не е предявявал претенции относно количеството и качеството на храната.

Установява се от писмо № 96-00-3611/31.12.2020 г. на директора на дирекция „Н.“ на СРЗИ, че на 21.12.2020 г. е извършен оглед в ЗОЗТ „К.“ по отношение степен на заселеност и численост на насекоми – хлебарки и постелна дървеница. Проверката е била на общи площи, място за престой на открито, килии № 3 и № 4 в 4-та група, килия № 3 в 3-та група, перално помещение. В килии № 3 и № 4 в 4-та група се установили живи екземпляри на кафява немска хлебарка, а в килия № 4 – единични живи екземпляри на постелна дървеница. Поради технически причини пералнята в затвора не работела от около месец, като всеки от л.св. се перял самостоятелно, в мокрото помещение на килията.

Установява се от публично достъпен Годишен доклад на О. на Република България като Национален превантивен механизъм (Н.) за 2019 г., че помещенията в общежитието са остарели и амортизирани, въпреки ремонтните работи няма подобрение, а е налице влошаване. Броят на лишените от свобода лица, настанени в килиите, е бил многократно по-голям от допустимия по стандарт. Н. констатира, че са настанени по 6 до 8 души в двойни помещения със собствен санитарен възел, включващ тоалетна и душ. Прозорците на килиите са малки, поради което няма достатъчно дневна светлина в спалните помещения на целия корпус. В бараките на ЗО „К.“ е налице дългогодишен и системен недостиг на питейна вода. Общежитието не е присъединено към централна канализация, а използва септични ями. Има топла вода 2 часа в денонощието в дебит, измерен в 5 кофи. Проблемът е известен на ръководството на ГДИН и е в основата за вероятен отказ там да се прави нов затвор, поради изискване на значителни финансови средства за нов водопровод.

Отоплението в ЗО „К.“ е на дърва и въглища, с печки, разположени в помещенията. Стените са опушени, почти сиви, на места разкъртени до тухла. Подът е от груб бетон. Стените и таваните на баните и тоалетните са покрити с мухъл. Въздухът в тоалетните е влажен и задушен, поради липса на възможност за проветряване, освен чрез отваряне на вратата към спалното помещение. Тези бараки не подлежат на каквато и да е реконструкция, която може да осигури условия на пребиваване в тях. ЗО „К.“ към настоящия момент е общежитието с най-лоши условия в България, без перспектива за подобряване в близко бъдеще.

По отношение на хигиената Н. многократно констатира, че проблемът относно наличието на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода е системен. Независимо от периодичното месечно дезинфектиране, то е неефективно. Затова Н. препоръчва на министъра на правосъдието да разшири списъка с разрешени вещи, като включи препарати за борба с дървеници и хлебарки, тъй като този проблем съществува навсякъде в системата за изпълнение на наказанията.

В корпуса на затвора, както и в отделните коридори липсва използвана столова. Храненето се извършва по стаите. В ЗОЗТ „К.“ има столови по отрядите, които са в лошо състояние и храненето се извършва главно в спалните помещения. Факт е, че

няма налични помещения в местата за лишаване от закрит тип, в които би могло да се осъществяват освен храненето и различни социални дейности. В инспектираните помещения, използвани за кухни и в сервизните помещения се поддържа *задоволителна хигиена*, доколкото това е възможно в условията на старите, амортизирани и неремонтирани сгради.

Относно условията на изтърпяване на наказанието като свидетел е разпитан А. З. М., който от 14.12.2020 г. до освобождаването на ищеца на 27.07.2021 г. е пребивавал в общо помещение с него. Според свидетеля килията била с площ от около 30 кв.м. и се обитавала от 9 човека – 4 легла на двойна вишка, другите единични, печка на въглища и дърва, три маси и два стола. Свободното място между леглата, масите и столовете било около 50-60 см. Кухнята била отделно – два на три метра. Там били банята и тоалетната. Банята била с големината на човек, а тоалетната не била на клекало. Едва миналата седмица им раздали матраци. Преди това дюшеците били скъсани, с дървеници и хлебарки. Дори след дезинсекция инсектите не намалявали, хапели навсякъде, някои л.св. се подунали. Дюшеците не се перяли, били миризливи, мръсни и тънки – от тях болял кръстът. Н. се оплаквал от дървениците и хлебарките, от мръсотията и неудобството в килията, защото нямало пространство и не можели да се движат.

Показанията на свидетеля следва да се кредитират частично в частта им, в която съответстват на другите доказателства по делото – относно приблизителния размер на помещението (30 кв.м. чиста площ), броя на настанените лица в него, наличието на отделени в самостоятелни помещения кухня, баня и тоалетна, наличието на дървеници и хлебарки, наличие на свободно място от около 50-60 см. между леглата, масите и столовете, както и за предоставени на месец 400 грама прах и 3 сапуна. Посочените от свидетеля размери на прозорците 80 см съответстват на данните в Годишен доклад на О. на Република България като Национален превантивен механизъм (Н.) за 2019 г., че прозорците на килиите са малки, поради което *няма достатъчно дневна светлина* в спалните помещения на целия корпус. Констатациите на Н. касаят период след ремонта от 2016 г., поради което следва да се приемат за относими към целия исков период.

Свидетелските показания следва да се кредитират и в частта за липса на пространство и на възможност за свободно движение между мебелите в помещението, които обстоятелства следва да бъдат съобразени съгласно посочената практика на ЕСПЧ по делото „М. против Х.“.

Съдът приема, че в останалата част свидетелските показания противоречат на данните, установени по реда на чл.284, ал.3 ЗИНЗС или са взаимно противоречиви, поради което не следва да се кредитират – размера на кухнята, налични спортни съоръжения на „карето“, времето, през което може да се посети лавката (според свидетеля е сутрин, а според информацията по реда на чл.284, ал.3 ЗИНЗС – след следобедното „каре“), наличието само на една крушка в помещението (по данни от ответника има три осветителни тела, всяко от тях с по три лампи).

Относно количеството на храната съдът намира свидетелските показания за противоречиви – при изброяване на седмичното меню свидетелят споменава „в понеделник дават боб с наденица, което е нормално като количество“. В края на показанията си свидетелят посочва, че храната не му стигала и се налагало да му носят от вън. На Н. също носели от вън, но той не се е оплаквал от храната. Предвид подробните показанията на свидетеля относно седмичното меню и данните по

докладна записка № 419/15.04.2022 г. на Ж. П. П. – готвач затв.кухня към ЗОЗТ „К.“, съдът приема за недоказани твърденията на ищеца за ниско качество на храната.

Следва да се кредитира предоставената по реда на чл.284, ал.3 ЗИНЗС информация, според която храненето се осъществява на седмично меню, по рецепти и таблици, утвърдени от министъра на правосъдието, съгласувано с министъра на здравеопазването и министъра на финансите. Храната се проверява по количество и качество, което се удостоверява в нарочно създаден журнал. Както по данни на готвача на ЗОЗТ „К.“, така и по данни на свидетеля, л.св. Н. С. не се е оплаквал от страната и не е предявявал претенции относно нейното количество и качество. Въз основа на изложеното съдът намира за недоказани твърденията в исковата молба за ниско качество и количество на осигуряваната храна.

Независимо от наличните по делото и служебно известни на съда данни за наличието на **режим на топлата и студена вода** в ЗОЗТ „К.“, ищецът няма такива оплаквания в исковата си молба. С оглед диспозитивното начало в процеса това обстоятелство не следва да се съобразява при преценката на кумулативното въздействие на условията на изтърпяване на наказанието. В идентичен смисъл е и практиката на ЕСПЧ, според която доказателствената тежест за пенитенциарната администрация не освобождава л.св. от задължението да предоставят на съда подробна и непротиворечива информация за условията, от които се оплакват.

По идентичен начин в исковата молба не се съдържат оплаквания, свързани с отопление на печка на на дърва и въглища, поради което и това обстоятелство не следва да се съобразява при преценката на кумулативното въздействие на условията на изтърпяване на наказанието.

В заключение: въз основа на съвкупната преценка на всички събрани по делото доказателства съдът установи нарушение на минимално изискуемата площ за изтърпяване на наказанието – 3.11 кв.м. площ на лице, което е съчетано с други неблагоприятни фактори като: липса на достатъчно светлина и възможност за проветрение (Годишен доклад на О. на Република България като Национален превантивен механизъм (Н.) за 2019 г. и свидетелски показания), лоши хигиенни условия поради наличие хлебарки и дървеници (писмо рег. № 96-00-3611 от 31.12.2020 г. на СРЗИ, Доклади на О. на РБ, свидетелски показания), овехтели и мръсни дюшеци, които, в съчетание в дървениците, пречат на нощната почивка. Това са и обстоятелствата, относно които разпитаният по делото свидетел – очевидец установява, че ищецът се е оплаквал по време на съвместния им престой – Н. се оплакваше от дървениците, хлебарките, от мръсотията и неудобството в килията, в която нямало пространство и не можели да се движат. Предвид презумпцията по чл.284, ал.5 ЗИНЗС и свидетелските показания съдът приема наличието на претърпени неимуществени вреди в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с условията на изтърпяване на наказанието за доказани. Кумулативното въздействие на визираните фактори достига изискуемия праг на суровост по смисъла на чл.3, ал.2 ЗИНЗС, вр. чл.3 от ЕКПЧ и надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода.

В останалата част съдът намира оплакванията на ищеца за недоказани: санитарният възел в помещението осигурява нужното уединение на ползващия го, на лишените от свобода са осигурени условия за поддържане на лична хигиена чрез препарати за почистване – 400 грама прах и 3 сапуна месечно, които е житейски логично да са достатъчни за един човек, още повече, че осигуряването на хигиената на помещението

е задължение на самите л.св. Доказа се по делото, че храната е достатъчна по количество и състав, а на л.св. е осигурена възможност за двигателна активност – два пъти дневно на „каре“ с необходимите спортни съоръжения, без това време да пречи на възможността да се закупят стоки от лавката.

При определяне размера на обезщетението съдът намира, че следва да се съобрази с анализ на новите решения на ЕСПЧ по дела, касаещи оплаквания за лоши условия в местата за ЛС, според който обезщетение, присъдено от националния съд, което се равнява на 4 евро на ден **или на 30% от присъждането на ЕСПЧ** при сходни обстоятелства е адекватно и не поставя под съмнение ефективността на производството за обезщетяване на вредите от поставяне в лоши условия на задържане. Едновременно с това в повечето случаи такова обезщетение би било достатъчно, за да обезщети вредите, произтичащи от нарушение на забраната за поставяне в лоши условия на задържане по смисъла на чл. 3 от Конвенцията. Като аналог може да се използва решение на ЕСПЧ по жалба № 9835/11.02.2019 г. на Н. П., свързана с условията на изтърпяване на наказанието в Затвора Б. за периода от 17.11.2011 г. до 17.11.2016 г., т.е. 5 години, по която ЕСПЧ е присъдил обезщетение за имуществени вреди в размер на 10 800 евро, или 2160 евро на година, 180 евро на месец, 6 евро на ден). 30 % от 6 евро е **1.8 евро на ден**.

При преценка на кумулативното въздействие на факторите, при които е бил поставен в мястото за лишаване от свобода, съдът съобразява, че по отношение на част от оплаквания в исковата молба не са установени нарушения, поради което присъденото обезщетение за претърпени неимуществени вреди от едни аспекти на изтърпяване на задържането под стража не следва да се превръща в прекомерна санкция за затворническата администрация, която стриктно и при спазване на законите си задължения и правомощия е осигурила на ищеца изтърпяване на наложеното му наказание при други благоприятни аспекти на тези условия, което също следва да се съобрази при преценката на кумулативното въздействие на тези условия. Изложеното е основание за съда да определи размер на обезщетението под посочения от ЕСПЧ размер от 4 евро на ден и в алтернативния вариант от 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства от по **1.8 евро на ден или по 4.00 лв. на ден**.

Исковият период от **14.06.2019 г. до 27.07.2021 г.** има общо 773 дни: 201 дни за 2019 г., 365 дни за 2018 г., 365 дни за 2021 г. и 207 за 2022 г. При презюмиране на неимуществените вреди от поставянето на ищеца в посочените условия на изтърпяване на наказанието за целия исков период от общо 773 дни, съдът приема за справедливо обезщетение на неимуществените вреди в размер на 4.00 лв. на ден за целия исков период, или общо 3092.00 лв. За разликата до предявения размер от 50 000 лв. искът следва да бъде отхвърлен като неоснователен.

В подобен размер са присъждани обезщетения по реда на чл.284-чл.286 ЗИНЗС по: адм.д.№ 9993/2018 г. на АССГ, адм.д.№ 4058/2019 г. на АССГ, адм.д. № 1625/2021 г. на АССГ и адм.д. № 2104/2021 г. на АССГ, оставено в сила с решение № 926/17.02.2022 г. по адм.д.№ 12404/2021 г. на Троен състав на АССГ, както и цитираната в решение №6227/01.11.2021 г. по адм.д. № 2104/2021 г. съдебна практика. Основателна е претенцията на ищеца за присъждане на обезщетението със законната лихва от 28.07.2021 г. Съгласно т.4 от Тълкувателно решение № 3/2005 г. на ОСГК на ВКС при незаконни актове на администрацията началният момент на забавата и на погасителната давност за предявяване на иска за неговото заплащане е влизане в сила на решението, с което се отменят унищожаваните административни актове, при

нищожните - това е моментът на тяхното издаване, а за незаконни действия или бездействия на административните органи - от момента на преустановяването им. В случая, незаконосъобразните действия са преустановени с момента на напускане на пенициарното заведение на 27.07.2021 г., поради което обезщетението следва да се присъди със законната лихва, считано от 28.07.2021 г.

При този изход на спора разноски следва да се присъдят в хипотезата на чл.286, ал.3 ЗИНЗС - когато искът се уважи изцяло или частично, съдът осъжда ответника да заплати разноските по производството, както и да заплати на ищеца внесената държавна такса. Ответникът следва да бъде осъден да възстанови на ищеца внесената държавна такса в размер на 10 лв. Основателна е претенцията на адв.И. В. Ю. за заплащане на адвокатско възнаграждение в хипотезата на чл.38, ал.1, т.2, вр. ал.2 от Закона за адвокатурата, в каквато насока се съдържа изрично отбелязване в приложеното към исковата молба пълномощно. Размерът на дължимото адвокатско възнаграждение съгласно чл.8, ал.1, т.2 от Наредба № 1/2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения е 446 лв. при уважена искова претенция за 3092.00 лв.

В хипотезата на частично уважаване на иска, не е предвидена възможност за заплащане на ответника на юрисконсултско възнаграждение, поради което такова не следва да му се присъжда.

Водим от горното и на основание чл. 285 от ЗИНЗС, във връзка с чл. 203 от АПК, във връзка с чл. 1 от ЗОДОВ, **Административен Съд С. - град, I отделение, 69 състав,**

Р Е Ш И:

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място], [улица], да заплати на Н. Х. С., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], със съдебен адрес [населено място], [улица], ет.3, кантора 308, чрез адв. И. Ю. от САК, обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3092.00 лв., претърпени за нарушение на чл.3, ал.2, вр. чл.284-286 ЗИНЗС поради условията на изтърпяване на наказанието му в ЗОЗТ „К.“ в периода от 14.06.2019 г. до 27.07.2021 г., ведно със законната лихва от 28.07.2021 г. до окончателното изплащане, както и сторените по делото разноски в размер на 10 лв. за държавна такса.

ОТХВЪРЛЯ иска, предявен от Н. Х. С., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], срещу Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, за разликата до предявения размер от 50 000 лв.

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място], [улица], да заплати на адвокат И. В. Ю. от САК, от [населено място], [улица], Търговски дом, ет.3, кантора 308, чл.38, ал.1, т.2, вр. ал.2 от Закона за адвокатурата адвокатско възнаграждение в размер на 446 лв.

Решението подлежи на обжалване в 14-дневен срок от съобщаването му на страните с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд София град.

СЪДИЯ: _